

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS IN EDUCATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-366-8-11>

INCLUSIVE-RESOURCE CENTERS OF KHARKIV REGION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНІ ЦЕНТРИ ХАРКІВЩИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Astapova Ya. V.

*Lecturer at the Department of Sports,
Physical and Rehabilitative Medicine,
Physical Therapy, Ergotherapy
Kharkiv National Medical University
Kharkiv, Ukraine*

Астапова Я. В.

*викладач кафедри спортивної,
фізичної та реабілітаційної
медицини, фізичної терапії,
ерготерапії
Харківський національний
медичний університет
м. Харків, Україна*

Сьогодні актуальним є питання щодо компетентностей, якими повинні оволодіти діти, для подальшої самореалізації у суспільстві. Щоб збудувати успішну кар'єру і мати гідну оплату праці, необхідно бути готовими до постійного самонавчання та самовдосконалення, опановуючи нові компетентності.

Актуальною сьогодні є соціально-педагогічна діяльність з метою оптимізації навчальних можливостей, активного залучення дітей до соціального середовища. Насамперед це стосується дітей з особливими освітніми потребами. Особливості забезпечення сфери інклюзивної освіти є міждисциплінарними та поліструктурними, тому їх дослідження мають науковий інтерес. Аналізуючи медичну, психолого-педагогічну та історико-філософську літературу, було виокремлено праці науковців, де висвітлено дослідження проблем взаємодії фахівців медико-психологічного та педагогічного профілів у сфері інклюзивного освітнього середовища (І. Дмитрієва, Н. Компанець, І. Малишевська) [3–4; 6].

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні особливостей ефективності партнерства сфер освіти, медицини, міжнародних та

громадських організацій в умовах створення безпечного освітнього середовища під час воєнного стану на Харківщині.

Для досягнення мети та формулювання висновків було використано теоретичні (аналіз медико-психологічної, педагогічної літератури), емпіричні (психолого-педагогічне спостереження) та методи математичної статистики (обробка та відображення даних).

Процес входження України до європейського і світового освітнього простору зумовили зміну ставлення суспільства до проблем інклюзії, що визначається як «процес включення дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітні навчальні заклади і забезпечення права на одержання освіти, якість якої не відрізняється від освіти здорових дітей» [6, с. 21].

Серед адміністративно-територіальних одиниць Харківської області, найбільші проблеми в плані реалізації завдань інклюзивного розвитку зараз – у повномасштабному вторгненні російської федерації, окупації значної частини території та незавершеності реформи територіальної організації влади. На цьому рівні найбільш загрозливими для розвитку інклюзії є міжрегіональні соціально-економічні диспропорції, які посилюються за часів воєнного стану.

Аналіз статистичної інформації показав, що розміщення інклюзивно-ресурсних центрів за територіальними громадами Харківської області є вкрай нерівномірним. Так, станом на 01.01.2022, кількість територіальних громад в області становила – 56, а кількість інклюзивно-ресурсних центрів – 33, що складає всього 59% [2, с. 57]. Зараз, враховуючи, що під час воєнного стану відсутній доступ до більшості статистичної інформації і більшість громад 5 адміністративних районів (з 7) перебувають у зоні бойових дій, були тривалий час у окупації або ж до цього часу не звільнені від загарбників, проаналізувати актуальний стан проблеми у регіонах практично неможливо. До війни найкраща ситуація у забезпеченні послугами інклюзивно-ресурсних центрів дітей з особливими освітніми потребами була у Богодухівському районі (100 %), де кожна з 5 територіальних громад мала інклюзивно-ресурсний центр. 50% інклюзивно-ресурсних центрів, у порівнянні з кількістю територіальних громад, мали 3 адміністративні райони Харківської області (Ізюмський, Куп'янський, Красноградський). Найгірша ситуація була у Харківському районі – 47% (тобто, з 15 територіальних громад інклюзивно-ресурсні центри були створені лише у 7). Та й у самому обласному центрі на 9 районів міста працював лише один інклюзивно-ресурсний центр.

Аналізуючи дані статистичної звітності, станом на 01.01.2022, було узагальнено інформацію за адміністративними районами Харківської області щодо кількості дітей, які перебували на обліку в інклюзивно-ресурсних центрах за нозологічними формами, тобто конкретними хворобами з типовим для них поєднанням симптомів і функціонально-морфологічних змін, а також певної етіології й патогенезу. Найбільшу кількість тоді склали тяжкі порушення мовлення, порушення інтелектуального розвитку та затримка психічного розвитку [2, с. 61]. За час війни, скоріш за все, показники зазнали суттєвих змін.

У відповідь на виклики війни, Дитячий фонд ООН ЮНІСЕФ у співпраці з місцевими органами влади, неурядовими організаціями і волонтерами розгорнув у прифронтовому Харкові програму гуманітарної підтримки «Спільно», яка забезпечує дітей послугами психолого-педагогічної підтримки й розвитку активностей.

Через онлайн-навчання істотно знизилась якість освіти. На цьому наголосила й представник ЮНІСЕФ Реджина де Домінічіс: «В Україні тривають атаки на школи, внаслідок чого діти перебувають у глибокому стресі й не мають безпечного простору для навчання. Тому українські діти не лише не можуть досягти прогресу в навчанні – вони стикаються із труднощами у збереженні знань, які здобули тоді, коли їхні школи повноцінно функціонували» [5].

У Харкові та Харківській області дитячі точки «Спільно» спроектовані й організовані виключно з урахуванням безпекової ситуації. Тут, аналогічно до інклюзивно-ресурсних центрів, відвідувачам можуть запропонувати: навчальні й розвивальні заходи, консультації для батьків стосовно дитячого розвитку й навчання; направлення на отримання подальшої психологічної підтримки; медичні консультації тощо. У сприятливому середовищі цих локацій діти перебувають якомога далі від стресів і хвилювань, спричинених війною. Ігровий формат точок «Спільно» відволікає дітей від реалій війни.

Із початком повномасштабної війни найбільш затребуваним об'єктом соціального напрямку стало комунальне підприємство «Харківський метрополітен». Дев'ять місяців з початку війни метрополітен не перевозив пасажирів і працював як укриття. Коли у листопаді 2022 року метрополітен відновив перевезення пасажирів, за підтримки ЮНІСЕФ на одній зі станцій було відкрито дитячий простір «Спільно». Це забезпечило доступ дітям до освітніх заходів та корисного дозвілля під час війни. Напевне, цей приклад і надихнув на те, щоб відкрити в харківській підземці метрошколу, в якій тепер

у змішаному форматі навчається понад тисяча дітей, серед яких є і діти з особливими освітніми потребами [5].

Отже, сьогодні, під час боротьби з воєнною агресією російської федерації проти України, нагальною потребою є створення найбільш сприятливих умов для подолання освітніх втрат. Надзвичайно важливими є проблеми соціальної реабілітації та інтеграції в суспільство дітей з особливими освітніми потребами.

Але, на жаль, зараз у місті Харків та Харківській області практично всі державні заклади освіти (дошкільні, позашкільні, загальної середньої освіти, інклюзивно-ресурсні центри, заклади фахової передвищої та вищої освіти) працюють у дистанційному форматі. Винятком є соціальні проекти «Метрошкола» та ЮНІСЕФ «Спільно» (на станціях метро), у яких поєднані найкращі приклади партнерства та співпраці, що стали ефективними чинниками організації навчання на основі реалізації принципів особистісно орієнтованого підходу, командної співпраці, медико-соціального і психолого-педагогічного супроводу.

Література:

1. Astapova I. V., Pristyuk K. D. Application of the inclusion index in the education and public health fields / Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення: матеріали V науково-практичної конференції з міжнародною участю на вшанування пам'яті М. Г. Гуревича (1891–1937), засновника та керівника першої в Україні кафедри соціальної гігієни при Харківському медичному інституті. Харків : ХНМУ, 2022. С. 208–211

2. Астапова Я. В. Медико-соціальні особливості забезпечення громадського здоров'я в умовах інклюзивної освіти: кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Громадське здоров'я». Харків : ХНМУ, 2022. 82 с.

3. Дмитрієва І. В. Командна взаємодія фахівців у процесі індивідуального супроводу дитини в умовах інклюзивного навчання. URL: <http://aqce.com.ua/download/publications/49/45.pdf> (дата звернення 22.10.2023).

4. Малишевська І. А. Організація командної професійної діяльності психолого-педагогічних фахівців в умовах інклюзивного освітнього середовища : навч.-метод. посібник. Умань : «ВПЦ» Візаві, 2017. 130 с.

5. Метрошка. *Урядовий кур'єр*. 26 жовтня 2023. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/metroshkola/> (дата звернення 26.10.2023).

6. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ : ТОВ «ПРАЙМ-ПРИНТ», 2018. 252 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-366-8-12>

**PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF SCIENTIFIC
AND PEDAGOGICAL WORKERS
OF AN EDUCATIONAL ORGANIZATION**

**ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ОСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ**

Osadcha L. A.

*Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Physical Education
and Psychological
and Pedagogical Disciplines
Uman National University
of Horticulture
Uman, Cherkasy region, Ukraine*

Осадча Л. А.

*кандидат психологічних наук,
доцент,
доцент кафедри фізичного виховання
і психолого-педагогічних дисциплін
Уманський національний
університет садівництва
м. Умань, Черкаська область,
Україна*

Психологічне благополуччя особистості фахівця є важливою умовою ефективності та успішності його професійної діяльності, що вимагатиме від нього реалізації власних можливостей. Завдання сучасної освіти полягає у забезпеченні загального розвитку людини, який спрямований на формування інтелектуальних, естетичних, духовно-творчих, моральних, психофізичних якостей та сприяння професійному зростанню. Тому науково-педагогічні працівники повинні миттєво реагувати на зміни у функціонуванні діяльності освітнього закладу, створювати нові шляхи та методи, що допоможуть ефективно впроваджувати та використовувати інновації в навчальній та науковій сферах.